
Ágrip

Skýrsla þessi fjallar um kynslóðareikninga fyrir Ísland en þá er nú verið að gera í fyrstasinn. Kynslóðareikningar gera kleift að meta á hriðfjá má lastefnu hins qpinbera á afkomu ólíkra kynslóða. Þeir sýna ekki aðeins dreifingu skattbyrða og tilfærsla milli kynslóða og kynja heldur einnig hvernig hefur geta að beita aðgerðum í qpinberum fjá má lum til að breyta dreifingu þessara þá tta. Þiðurstöður þessa reikninga geta þvi verið mikilvægt hjá lpartækivíð að meta stefnu hins qpinbera. Reikningarnir segja þó engan veginn til um það hvernig stefna hins qpinbera mun þróast og að sjá lfsögðu ekki hvaða dreifing qpinbera geta sé réttlát eða rétt í einhverjum skilningi. Rétt er að taka fram að lífeyrissjóðakerfiinu er haldið fyrir utan reikningana en sí hi ttur er hafður á í öðrum löndum þar sem kynslóðareikningar hafa verið gerðir. Þetta gerir það að verkum að reiknaður ójöfnuður kynslóðanna virðist meiri en búast má við væru lífeyrissjóðirnir hafðir með. Í framtíðinni er ætluin að bæta úr þessu.

0.1 Aðferðafraðin

Í stuttu máli byggist aðferðafraðin á eftirfarandi þrem þrepum: i) Að það er upplýsinga um það hvernig mismunandi skattar á grunnári (1995) lögust á skattgreiðendur eftir aldri og kyni. ii) Að það er upplýsinga um það hvernig qpinber geti (vörur, þjónusta og bótagreiðslur) nýtt einstaklingum með tilliti til aldurs og kyns. iii) Það þvi að núvirða tölur sem fundar eru í i) og ii) verður til grunnur að mati á svokallaðri hreinni skattbyrði kynslóðanna. Þá reikna skattbyrði kynslóðar er skilgreind sem munurinn á heildarskattgreiðslu og lífeyrissjóðgreiðslu.

2. Þiðurstöður kynslóðareikninga fyrir þær kynslóðir sem nú eru á lífi sýna að hrein skattbyrði er misjöfn milli kynslóða og kynja. Hrein skattbyrði kvenna er að jafnaði mun minni en karla en það stafar m.a. af því að í útreikningunum eru bætur vegna barna tengdar meðrum eignarskattur er yfirleitt tengdur körlum þar sem eignir hjóna, s.s. hlutabréf, eru oftast á nafni eigimanns. Einnig eru ævitekjur kvenna og þ.a.l. skattstofn, yfirleitt lægri en karla.
2. Þreytingar á tekjum og útgjöldum hins opinbera hafamjög mismunandi á hriðá afkomu kynjanna þannig kemur t.d. hækkun skatta harðar og jafnar niður á körlum en konum. Einnig kemur skerðing á fjárrframlag til menntakerfissins harðast niður á ungu fólki en á hriðáflækun á fjárrframlag til velferðarkerfissins dreifist nokkuð jafnt á ungt og miðaldra fólk.
2. Þegar skattbyrði núlifandi og framtíðarkynslóða er skoðuð kemur í ljós að hrein núvirt lífstíðarskattbyrði einstaklings sem fæddist árið 1995, sem er grunnri reikninganna er að meðaltali 713 þúsund kr. en byrði einstaklinga af komandi kynslóðum er að meðaltali 1.86 þúsund kr. Þetta unurinn er 16%. Ef jafnvægi á að niðurstá milli kynslóða þarf að auka skattbyrðar núlifandi kynslóða eða draga úr útgjöldum hins opinbera.
2. Margar leiðir eru færar til að jafna afkomumun kynslóðanna á n þess að hér sé ein leið tekin fram yfir aðra. Hægt er að auka heildartekjur hins opinbera af tekjuskatti og útsvari um 0,91% af vergi landsframléðslu (VL F) ársins 1995 (4,1 milljarða kr.) á ári. Sama marki meðtíni með því að skerða útgjöld til menntakerfissins um 1,01% af VL F (4,6 milljarða kr.). Þessi framlög til menntunar leiða hins vegar væntanlega til minni hagvaxtar þegar fram í sýkir og þannig hefur lækkun á framlögum til menntaá hriðá alla þjóðfélagseigna í framtíðinni.
2. Þokkuð minni lækkun þyrfti að verða á fjárrframlag til velferðarkerfissins til að jafna aðstöðumun kynslóðanna eða 0,97% af VL F (4,4 milljarðar

til málaþátta eins og vega, dóms, orku og atvinnu mála

- 2 Skuldasöfnun hins opinbera hefur verið mikil undanfarið ár og getur áhrifa hennar mjög í kynslóðareikningunum. Ef skuldbyrði hins opinbera væri engin yrði hrein skattbyrði framtíðarkynslóða neikvæð um tæpar 38 þúsund kr. Það þýðir að ef núverandi fjármálaástandi stjórnsvalda yrði fylgt í framtíðinni þá myndu rúlfandi kynslóðir greiða of mikið í skatta miðað við komandi kynslóðir. Lækkun skatta eða aukaútgjöld, um allt að 4 milljarða kr. en haldsamhvergi á milli kynslóðanna þá ójafnvægi sem er á skattbyrði núverandi og komandi kynslóða má því að stórum hluta skrifa á reikning skuldasöfnunar hins opinbera í framtíðinni.
- 2 Aldursdreifing þjóðarinnar hefur mikil áhrif á útgjöld og tekjur hins opinbera. Miðað við mannfjöldaspá r virðist tekjuaukning hins opinbera vegna fjölgunar í aldurshópunum 25-64 ára verða meiri en útgjaldaukning vegna elsta aldurshópsins (eldri en 65 ára) í framtíðinni.

0.3 Samanburður við önnur lönd

Í skýrslunni er almennt gert ráð fyrir 6% á vöxtunarkröfu. Til þess að gera alþjóðlegan samanburð kleiðan voru reikningarnir endurteknir og 5% á vöxtunarkraftanotað í staðinn. Til að geta samanmiðað einssýndir kynslóðareikningar fyrir karla ekki reyndist unntað að a fullkomleg sambærilegari úrstaðna fyrir bæði kynin nema í D armörku. Í töflu 0.1 má sjá niðurstöður þessara reikninga

Tafla 0.1: Aþjóðlegur samanburður á kynslóðareikningum - núvörð hreinna meðalskattgreiðslna karla (þúsundir dóllara)

Aldur kynslóðar árið 1993	Ísland*	Danmörk*	Noregur	Svíþjóð	Bandaríkin	Þýska land	Ítalía
N	84	35	110	156	121	197	6
5	104	77	128	179	141	233	80
15	209	229	165	231	192	334	156
25	308	330	185	26	224	36	205
35	308	297	159	266	197	279	145
45	222	172	100	211	126	135	34
55	119	0	11	98	9	-74	-97
65	-16	-134	-57	-9	-108	-163	-144
75	-97	-155	-58	-36	-104	-100	-16
85	-116	-16	-32	-21	-78	-39	-6
Framtíðar- kynslóðir	111	-53	171	204	243	250	354
Ójöfnuður	31%	-5%	53%	31%	100%	27%	44%

* Tölur fyrir Ísland og Danmörku eru frá árinu 1995. Í öllum tilfellum er miðað við 1,5% hagvöxt á manni og 5% afvöxtun á þt.

Eins og sjá má er byrði framtíðarkynslóðamissjöfn milli landa. Ísland stendur vel að vigi í þessum samanburði og eru íslenskir karlar framtíðarinnar með sambærilegaskattbyrði miðað við nýfædda og karlar í Svíþjóð og Þýskalandi. Danstíðir karlar virðast, ólíktsamanburðarþjóðunum, bera ofþungaskattbyrði miðað við framtíðarkynslóðir. Ef hins vegar ójöfnuður framtíðarkynslóða er skoðaður fyrir bæði kynin í Danmörku færist hann nær því sem gerist á Íslandi eða í 2%. Á þessu má vera ljóst að ef ávöxtunarkrafa sem notuð er í kynslóðareikningunum er lækkuð í 5% verður niðurstaðan fyrir Ísland miðsambærileg við það sem gerist hefur á þeim náðráðgjafum sem

er viðeigandi. Í reikningunum var miðað við 4% en erlendis hefur oftast verið notað 5%.

- 2 Hagnætur. Niðurstöður eru viðkvæmar fyrir því hve miklum hagnæti gætt er ráð fyrir. Til dæmis með listóðanna 16% í stað 6% ef gætt er ráð fyrir 2% hagnæti í stað 1,5%. Er...tt er að spá fyrir um hagnæti í framtíðinni. Þeir sem gæð hafa útslíkar spár eru þó nokkuð sammála um að hagnætur verði minni á Vesturlöndum í framtíðinni en hann hefur verið að meðaltali á eftirstrífðum. Afgangur er að gera ráð fyrir um 1,5% vexti landsframleiðslu á mannaári til langs tíma og er það gætt hér.
- 2 Eignir hins qinbera. Þátttakahins qinbera í atvinnustarfssemi er mjög mismunandi eftir löndum. Í sumum löndum framleiðir hið qinbera eingöngu gæði til samneyslu en í öðrum tæst það einnig við framleiðslu gæða til einkaneyslu. Með þessu afliðlegan að afstarfssemi ríkisfyrirtækja sem tæst við framleiðslu gæða til einkaneyslu eða verðmætti þeirra ef þau væru seld á markaði. Slíkt mat er er...tt en fyrirsjáanlegt er að niðurstöður þess gætu haft talsverð áhrif á mat á heildareignum hins qinbera.
- 2 Hagnæti er grunnir? Tekju- og tjaldstraumar miðast við á kvæði grunnir. Að mörgu er að hyggja við val á grunnir og raunar er skillegt að miðað sé við nokkur ára tímabil fremur en eitt ár. Vel er huganlegt að fyrirsjáanlegar séu breytingar sem valdar því að ástandi á grunnirinu verður ekki dæmigert fyrirskipan mála í framtíðinni. Dæmi um þetta eru breytingar tengdar lífeyrissjóðaker...nu. Í framtíðinni eiga skattar á lífeyrissjóðum eftir að skila hinu qinbera auknum tekjum. Sömuleiðis á öflugra lífeyrissjóðaker... eftir að draga úr ýmsum bótagreiðslum, svo sem greiðslum vegna tekjutrygginga almannatrygginga.
- 2 Hagnæmi stórkostur. Kostnaði vegna samneyslupjónustu eins og skóla og heilbrigðisþjónustu er hér dreift á einstaklingana með tilliti

ldfk